28 Mei 2026

Advies Maatschappelijke Adviesraad:
Versnelling en perspectief in behandeling bestaande voorraden op datum inwerkingtreding EU Asiel- en Migratiepact

1. Inleiding

De adviesraad heeft via de gesprekken met medewerkers en betrokkenen grote waardering gekregen voor de inzet en professionaliteit waarmee dagelijks wordt gewerkt aan een complexe en maatschappelijk gevoelige opgave. Medewerkers opereren in een context waarin zorgvuldigheid, rechtsbescherming, morele afwegingen en tijdigheid centraal staan. Tegelijkertijd blijkt dat medewerkers waarde hechten aan afwisseling in werkzaamheden, wat bijdraagt aan vakmanschap en motivatie.

De organisatie staat thans voor een dubbele opgave: de implementatie van nieuwe Europese afspraken én het terugbrengen van een reeds bestaande omvangrijke voorraad dossiers. De huidige koers met prioritering, cohortaanpak en ketensamenwerking is begrijpelijk, maar brengt ook spanning met zich mee tussen snelheid, zorgvuldigheid en maatschappelijke verwachtingen.

Dit advies is mede gevoed door signalen, zorgen en vragen uit het maatschappelijk middenveld, ketenpartners en andere adviserende instanties over de gevolgen van langdurige en toenemende wachttijden voor aanvragers, die onder de oude procedure vallen. De adviesraad is zich hierbij bewust dat niet alle factoren volledig vallen binnen de invloeds- of control sfeer van de IND.

Daarnaast heeft de adviesraad met waardering kennisgenomen van de plannen voor versnelling die worden ontwikkeld binnen de IND.

Vanuit haar rol ziet de adviesraad het als haar verantwoordelijkheid om op dit dossier een richtinggevend advies te geven, mede gezien de maatschappelijke verwachtingen ten aanzien van een rechtvaardige, uitlegbare en voortvarende uitvoering.

2. Centrale observatie

De adviesraad constateert dat langdurige en oplopende wachttijden leiden tot:

- onzekerheid en verlies aan perspectief voor aanvragers;
- toenemende maatschappelijke, juridische en financiële druk;

- intensivering van de voortdurende spanning tussen zorgvuldigheid en tijdigheid van besluitvorming.

Daarnaast beïnvloeden toenemende, grote en zichtbare achterstanden het maatschappelijk vertrouwen in de uitvoerbaarheid en rechtvaardigheid van het systeem.

Er wordt versnelling verwacht door de invoering van het EU-migratiepact. Tegelijkertijd kan nieuwe nationale wetgeving, met name het tweestatusstelsel, juist tot een hogere werklast en dus mogelijk meer vertraging en voorraad leiden.

De adviesraad onderschrijft daarom de noodzaak om sterker te sturen op focus, voorspelbaarheid en versnelling in de behandeling van dossiers.

3. Kernadvies

Hieronder het kernadvies op de drie aspecten focus, voorspelbaarheid en versnelling.

3.1 Versnelling door versterken van focus in dossierbehandeling

De adviesraad ondersteunt de ingezette denkrichting van de IND om projectmatig te werken met geoormerkte capaciteit en gespecialiseerde teams die verantwoordelijkheid dragen voor afgebakende dossiergroepen, gericht op het versneld terugbrengen van voorraden en het vergroten van voorspelbaarheid voor aanvragers en uitvoering.

Meer focus in de behandeling van dossiers, bijvoorbeeld door clustering naar aard en complexiteit, kan bijdragen aan het opgavegericht werken in teamverband, een gerichtere inzet van capaciteit en kortere doorlooptijden
Daarnaast geeft een vergroting van focus meer zicht op de verwachte doorlooptijd per bepaalde groep aanvragen, wat de voorspelbaarheid van het proces kan vergroten.

3.2 Versnelling door projectmatige teamverantwoordelijkheid

Het projectmatig toewijzen van specifieke dossiergroepen aan teams kan:

- meer gezamenlijke focus en eigenaarschap creëren;
- versnippering verminderen;
- expertise-opbouw bevorderen en versnellen;
- bijdragen aan snellere afronding van volledige dossiergroepen.

De adviesraad realiseert zich dat dit – op het eerste gezicht - kan afwijken van de voorkeur van medewerkers voor afwisseling in werkzaamheden. Toch is het projectmatige en doelgerichte karakter van belang. In een situatie van hoge maatschappelijke druk en de noodzaak van voortvarende afhandeling van bestaande voorraden is concentratie op deze deelopgave thans en wellicht blijvend noodzakelijk. Een succesvolle projectmatige aanpak kan een positieve impuls geven aan de dynamiek van de organisatie en daarmee ook aan werkplezier en voldoening.

3.3 Meer voorspelbaarheid voor aanvragers en impuls voor zelfbinding

Het werken met duidelijke, kenbare behandelperspectieven en afgebakende termijnen per dossiergroep kan bijdragen aan meer voorspelbaarheid voor zowel aanvragers als uitvoering. Ook wanneer de uitkomst negatief is, kan tijdige duidelijkheid meer perspectief bieden dan langdurige onzekerheid.

Daarbij onderstreept de adviesraad het belang van actieve en tijdige communicatie richting de huidige wachtende aanvragers en vertegenwoordigers – gelet op de veranderingen in werkwijze na 12 juni a.s. - over hun specifieke positie in het proces en de te verwachten behandeltermijnen. Ook in situaties waarin versnelling niet direct mogelijk is, kan heldere communicatie bijdragen aan begrip en het beperken van onzekerheid. Het met aanvragers communiceren over behandelperspectieven en afgebakende termijnen kan, zeker in combinatie met projectmatig werken, ook helpen bij het versterken van de zelfbinding (om termijnen ook daadwerkelijk te halen).

3.4 Proportionele en geoormerkte inzet van capaciteit

Voor dossiers met een relatief voorspelbaar beslispatroon kan mogelijk worden gewerkt met meer gestandaardiseerde behandelroutes, waarbij zorgvuldigheid behouden blijft en capaciteit proportioneel wordt ingezet.

Voor de hele opgave van het wegwerken van bestaande voorraden is het ‘heilig verklaren’ van de inzet van geoormerkte – d.w.z. uitsluitend voor dit project beschikbare - capaciteit, zoals dat ook in de plannen van de IND is opgenomen, misschien wel de meest cruciale randvoorwaarde.

4. Verwachte effecten

Voor aanvragers en vertegenwoordigers:

- sneller duidelijkheid over de inhoudelijke uitkomst;
- minder langdurige onzekerheid;
- meer inzicht in verwachtingen en behandeltermijnen.

Voor medewerkers:

- meer focus en duidelijkheid over opgave;
- minder versnippering;
- versterking van expertise en eigenaarschap in teamverband.

Voor samenleving en uitvoering:

- zichtbare afbouw van achterstanden;
- vermindering van druk op uitvoering;
- versterking van vertrouwen in de uitvoerbaarheid van het systeem.

5. Randvoorwaarden

De adviesraad benadrukt dat:

- zorgvuldigheid en rechtsbescherming altijd geborgd moeten blijven;
- keuzes transparant en uitlegbaar moeten zijn;
- communicatie richting aanvragers, vertegenwoordigers en medewerkers eerlijk en consistent moet zijn;
- voortgang actief gemonitord en waar nodig bijgestuurd moet worden.

Daarnaast blijft ketensamenwerking, waaronder die met de advocatuur, een belangrijke voorwaarde voor succes. Het lijkt aanbevelingswaardig om de aanpak vooraf met de diverse groepen van partners te bespreken om draagvlak te creëren, verwachtingen wederzijds te managen en/of bij te stellen en suggesties te incorporeren. De adviesraad ziet hier specifieke aandacht voor de advocatuur en rechtelijke macht, die al zwaar belast zijn onder de huidige situatie en capaciteit, laat staan onder de dubbele versnelling in het proces van bestaande voorraad alswel onder het pact. En mede ten gevolge van mogelijke meerdere beroepsprocedures voortvloeiend uit versnelling, beperktere juridische ondersteuning en het twee statusstelsel.

6. Communicatie richting aanvragers

Naast het optimaliseren van de werkwijze is het essentieel om te investeren in heldere, tijdige en individuele communicatie richting aanvragers. Aanvragers zien de veranderingen als gevolg van de nieuwe Europese kaders en willen bevestiging dat hun dossiers de volle aandacht blijven krijgen. Zij moeten weten waar zij aan toe zijn:

- Wat kunnen zij verwachten qua doorlooptijd en procedure?
- Op welke momenten worden zij geïnformeerd over de voortgang?
- Welke perspectieven zijn er, ook als de uitkomst mogelijk negatief is?

Door transparant te zijn over het proces en de te verwachten termijnen, wordt onzekerheid verminderd en het vertrouwen in de uitvoering versterkt. Ook in situaties waarin versnelling niet direct mogelijk is, kan duidelijke communicatie bijdragen aan begrip en draagvlak bij aanvragers en hun omgeving.

7. Slotbeschouwing

De adviesraad realiseert zich dat er geen eenvoudige oplossingen bestaan voor de huidige opgave. Tegelijkertijd vraagt de omvang van de voorraden om keuzes die meer focus, voorspelbaarheid en snelheid mogelijk maken.

De adviesraad spreekt daarbij haar waardering uit voor de ingezette denkrichting binnen de IND om tot meer focus en versnelling te komen. Zij moedigt de organisatie aan om deze lijn met overtuiging voort te zetten en daarbij de nodige durf te tonen, juist in het besef dat er geen 'eenvoudige' of 'ideale' oplossingen voorhanden zijn.

Een werkwijze met geoormerkte capaciteit, projectmatig georganiseerde teams en duidelijke, kenbare behandelperspectieven kan bijdragen aan het wegwerken van bestaande voorraden, met behoud van zorgvuldigheid en maatschappelijk draagvlak. Speciale aandacht voor de afstemming met de ketenpartners. Daarmee kan niet alleen de wijze van uitvoering verder worden versterkt, maar ook het vertrouwen van de maatschappij en ketenpartners in een voortvarende, rechtvaardige en uitlegbare behandeling van dossiers.

Met vriendelijke groet,

mede namens de MAR,

Mardjan Seighali Voorzitter